

In memoriam Thon Fikkerman – Een drieluik

Onverwacht is op vrijdag 6 februari Thon Fikkerman overleden. Een markant lid van de Historische Werkgroep Haarlem; hij had in de werkgroep een geheel eigen plek. Hij volgde zijn intuïtie. Een agenda hield hij niet bij; hij kwam en ging wanneer hij vond dat het zijn tijd was. Hij reikte iedereen gegevens, beeldmateriaal, tips en ideeën aan, dacht actief mee bij elk project maar wilde daarbij nooit het voortouw of zelfs maar een duidelijk afgebakende rol. Hij voelde zich het prettigst als initiator, adviseur, denktank, troubleshooter. In die hoedanigheden voelde hij zich thuis. Een vrije vis in historisch water.

Het grootste project dat hij heeft geïnitieerd was het maken van een totaal-overzicht van alle bedehuizen van Haarlem: het boek “Meer dan steen... de Haarlemse kerken en andere gebedshuizen, vroeger en nu”. Hij was de stuwende kracht achter elke onderzoeksfase; laaiend van enthousiasme bij elk obscuur onderdeel dat we met elkaar boven water wisten te krijgen, helpend en ondersteunend waar hij kon en glunderend van trots op het eindresultaat.

Naast zijn werkzaamheden voor de werkgroep werkte hij ook als adviseur voor de stichting geveltekens. En hij onderhield regelmatig contact met de gastvrouwen en gastheren, voor wie hij speciale wandelingen door de binnenstad verzorgde. Hij droeg voor die groep allerlei ideeën aan om te komen tot een vorm van permanente educatie, vooral voor nieuwkomers maar desgewenst voor iedereen die zijn/haar kennis wilde opfrissen. Thon was niet zo van de hokjes en vakjes.

Ook buiten onze vereniging was hij zeer actief in de stad. Gedreven mede-oprichter en promotor van het Gidsengilde, en zelf ook een onvermoeibaar Gildegids, voerde hij iedereen door de oude stad die hem maar wilde volgen. Een wandeling van een uur kon zomaar een stevige twee uur duren, want als Thon al lopend en wijzend ‘op zijn praatstoel zat’, dan wist hij van geen ophouden. Hij was de ‘Haarlem-beleving’ bij uitstek.

Misschien nog wel meer gedreven werkte hij mee bij Stem in de Stad, het oecumenisch diaconaal centrum dat zich het lot aantrekt van armen, dak- en thuislozen en in het algemeen mensen in nood. Bij de Nieuwe Groenmarktkerk was hij een graag geziene vrijwilliger. In het opkomen voor de sociaal gedepriveerde medemens lag de diepste kern van zijn hart.

Thon was overdag haast altijd in de stad te vinden. Iedereen in de binnenstad kende hem. Van postbode tot stadhuisbode, van krantenredactie tot de burgemeester, van verkoper tot passant. Hij nam de tijd voor een praatje, maar niet te lang want hij had meestal een groep mensen bij zich die hij nog van alles moest tonen en vertellen. Veel van die kennis putte hij uit zijn omvangrijke boekenbezit over Haarlem; hij was een gedreven bibliofiel. Thon, kortom, was een Haarlems fenomeen. Geboren in Amsterdam, was hij er trots op dat hij als een echte Mug werd beschouwd. Haarlemmer dan Haarlems.

Het is wegens de grote verscheidenheid van zijn verdiensten voor Haarlem, dat Thon in 2006 werd geridderd. Op 28 april van dat jaar werd hem het lidmaatschap in de Orde van Oranje Nassau opgespeld. Al eerder, op 10 december 1996, kreeg Thon de Clara Meijer-Wichmannpenning uitgereikt, door de Liga van de Rechten van de Mens; deze werd toegekend als erkenning van zijn inzet als verdediger van de mensenrechten, onder meer blijkend uit zijn betrokkenheid bij onder andere werkgelegenheids-, milieu- en kringloopactiviteiten. Als iemand het verdiende om gelauwerd en geprezen te worden, dan was het Thon.

Goeie hemel, wat zullen we hem missen.

Historische Werkgroep Haerlem

Een persoonlijke herinnering van Hans van Felius, secretaris van de Werkgroep

Thon Fikkerman ontmoette ik via Jan Stevens. In die tijd was ik diaken bij de Hervormde gemeente Haarlem. Er was een uitnodiging binnengekomen om deel te nemen aan bijeenkomsten van de Interkerkelijke Taakgroep Arbeid. Deze groep was opgericht door Jan Stevens, een broeder van Sint Joannes de Deo. Zijn bedoeling was om bewustwording te creëren rond de positie van baanlozen. Uit dit initiatief kwam onder meer de Stichting Interkerkelijk Werkgelegenheidsfonds Haarlem en omstreken voort, waarvan ik jaren bestuurslid was. Deze stichting beoogde tegen een zo laag mogelijke rente geld te lenen aan mensen die vanuit een uitkeringssituatie een kleinschalig bedrijf wilden starten. In de jaren tachtig was dat een groep die door banken niet als klant werd geaccepteerd. Zowel Jan Stevens als Thon Fikkerman waren betrokken bij de activiteiten van de Interkerkelijke Taakgroep Arbeid, en bij de landelijke beweging “de Arme kant van Nederland”. Beiden droegen kandidaten aan voor geldleningen door de Stichting IWF. Voor hen stond daarbij altijd de mens centraal, en met beiden moest ik daarom soms strijd leveren. Want niet alle door hen aangedragen kandidaten waren even geschikt om een eigen bedrijf te starten. Zowel Jan als Thon werden getekend door een even felle als authentieke verontwaardiging over de manier waarop baanlozen, bijstandsmoeders en andere uitkeringsgerechtigden werden bekeken en behandeld. Voor Thon betekende dit ook betrokkenheid bij het werk van het Haarlemse Sociaal Basispastoraat.

Het geeft aan wat voor Thon belangrijk was: de mens in al zijn onvolkomenheid. Veel is gesproken over zijn liefde voor Haarlem, en zijn kennis van de historie van Haarlem wordt alom geprezen. Maar het zou Thon tekort doen als we dat het wezenlijke van zijn liefde voor Haarlem zouden noemen. Voor hem was de stad geen stapel stenen, geen openluchtmuseum. Integendeel, voor hem was de stad een levend organisme. De omgeving was voor hem belangrijk, maar misschien meer als een decor voor de mensen die in die stad leven. Thon was wat men een ‘mensenmens’ noemt, en zonder de mens is de stad een dood ding. Loop niet door de stad met oogkleppen op, maar hou je ogen open. Zie de schoonheid, en voel de geschiedenis. In dat kader herinner ik me zijn wandeling “kijken met je voeten”. Waar gaat de straat omhoog of omlaag, en waarom is dat? Maar ook, zie de mens die in de stad verblijft. Regelmatig verbaasde ik me over het aantal mensen dat Thon bleek te kennen. Maar aan de andere kant ook: wie in Haarlem kende Thon niet? Misschien niet bij naam, maar dan in elk geval wel als de man met de baard en het afgeplakte oog. Thon, een man gekenmerkt door liefde. Liefde voor ‘zijn’ stad, maar ook liefde voor de mens in die stad. Regelmatig liep Thon bij mij langs, en altijd met iets waarvan hij wist dat het mij zou interesseren. Zoveel aandacht voor de ander. Thon was ook een moeilijk mens, soms eigenwijs en bijna altijd gesloten waar het hemzelf betrof. Moeilijk voor zichzelf, maar eigenlijk nooit voor de ander. Dat tekent voor mij Thon Fikkerman: het geheel, zijn liefde voor zijn stad én haar inwoners. Haarlem heeft een bijzonder mens verloren.

Hans van Felius
Haarlem, 14 februari 2015

Een gedicht van Henk Ahles, lid van de Historische Werkgroep

Dag Thon Fikkerman

*Haarlem heeft haar geest verloren,
het geweten van de stad.
Niemand zal zijn stem meer horen,
hem ontmoeten op zijn pad.*

*Zijn vingers zullen niet meer wijzen,
zijn ogen niet meer alles zien,
Hij zal bestuurders niet meer misprijzen,
hij kan de armen niet meer ontzien.*

*Witte baard en felle ogen
met daarachter een warm kloppend hart.
Daar bewaarde hij zijn mededogen
en verborg hij menig smart.*

*In de hemel kan men zijn stem nog horen,
zelfs Petrus krijgt een kat.
Haarlem heeft haar geest verloren,
het geweten van de stad.*

Hendrik Jan Ahles
Haarlem, 9 februari 2015